

LJUDSKA PRAVICA

TEDNIK ZA GOSPODARSTVO IN PROSVETO

Leto II.

Izhaja začasno vsako drugo soboto zjutraj. — Uredništvo Lendava, Glavna ulica 72. — Uprava Vel. Poljana, p. Črenšovci.
Ček. rač. 16.690 — Cena: mesečno Din 2⁻, četrtletno Din 5⁻, letno Din 20⁻, za inozemstvo mesečno Din 4⁻, letno Din 40⁻.

Štev. II.

Mesec Ljudske Pravice.

Naš kmet in delavec, ki tvorita 80% slovenskega naroda, dolgo vrsto let nista imela glasila, v katerem bi lahko iznašala svoje nepotvorjene zahteve. To vrzel je izpolnila prekmurska Ljudska Pravica, katere strani so napolnjene z delavskimi in kmečkimi dopisi od vseh strani tako, da smo čim dalje bolj na tesnem s prostorom. Od povsod nam prihaja zahteva: Ljudska Pravica naj postave tednik! Razširi naj se na 8 strani! Z bornimi sredstvi, ki so nam na razpolago, do sedaj te želje svojih čitalcev še nismo mogli uresničiti. Uresničila pa se bo lahko, ako se vsak posamezen naročnik pobriga, da iztirja čim več zaostale naročnine in pridobi čim več novih naročnikov. Zato smo sklenili, da posvetimo mesec junij širjenju Ljudske Pravice. Vsaka vas in vsako mesto naj si izbere svojega poverjenika, ki bo v stalnih stikih z nami, širil Ljudsko Pravico in nam sporočal želje svojega kraja, ki se tičejo uprave in uredništva. Uprava lista se bo potrudila, da konča z vsemi nerednostmi, ki so se do sedaj pojavljale. Obenem ustanovljamo

TISKOVNI FOND LJUDSKE PRAVICE,

ki bo pomagal naš list razširiti in izpremeniti v tednik. Naše naloge so:

- poravnajmo zaostalo naročnino,
- podvojimo število naročnikov,
- zberimo toliko sredstev v tiskovni sklad, da omogočimo tedensko izdajanje lista!

Vsi na delo za Ljudsko Pravico, za glasilo našega slovenskega ljudstva!

Politični pregled.

V okviru francosko-ruske pogodbe

Francija in Sovjetska Zveza nameravata pritegniti k svoji zvezi še baltiške države in države Male Zveze, predvsem pa Poljsko. Da pridobi Poljsko, se je Laval na poti v Moskvo oglasil v Varšavi. Poljaki pa niso bili navdušeni za novo zvezo. Trdili so, da imajo že svoj nenapadalni pakt s Sovjetsko Rusijo in posebno zvezno pogodbo s Francijo in da jim to zadošča. Nočejo se vezati, da bi s svojo vojsko branili kakršnekoli tuje meje.

Po naključju je takoj po razgovorih Laval in poljskih državnikov umrl maršal Pilsudski, poljski diktator. On je tik pred smrtjo uveljavil čisto protiljudsko ustavo in volilni zakon, o čemer smo že poročali. Maršal Pilsudski je smrtno sovražil Sovjetsko Zvezo. Prav pod njegovim vplivom je prišlo do poljsko-nemške zveze. Pilsudski se je raje odločil za zvezo s fašistično Nemčijo, kakor z delavsko in kmečko Sovjetsko zvezo. Kakršen je bil v zunanji politiki, tak je bil tudi v notranji. Nekateri mislijo, da se bo sedaj po smrti tega najhujšega nasprotnika Poljska zunanja politika izpremenila. Seveda pri tem ne bodo odločilne posamezne vodilne osebe — ministri in generali, temveč tiste skupine, ki v resnici vladajo nad ljudstvom in ki so jim ministri in generali samo orodje za izvrševanje oblasti, namreč industrijski, zemljiški, denarni lastniki in mogočnejši.

Izmed držav, katere smo zgoraj našli, da hočeta Francija in Rusija pritegniti v svojo zvezo, je Češka že sklenila pogodbo. Po vsebini se ta pogodba naslanja na francosko-rusko. Izrecno je povedano, da si bosta Češka oziroma Rusija dali medsebojno

pomoč le tedaj, če pomaga napadeni državi tudi Francija. Tako je francosko-češka pogodba samo nekaka dodatna pogodba k francosko-sovjetskemu paktu. Razlogi, ki so bili odločilni za to pogodbo, so isti kakor pri vseh drugih pogodbah med Sovjetsko Zvezo in drugimi evropskimi državami: na eni strani odločna mirovna politika Sovjetske Zveze, na drugi strani pa bojazen Češkoslovaške za meje, ki so na dveh straneh obkrožene od Nemčije, tako da je Češkoslovaška bolj, kakor katerakoli evropska država izpostavljena nemški nevarnosti.

O Avstriji

sta se posvetovali dve konferenci. V Benetkah so se posvetovali Italija, Avstrija in Madžarska, v Bukarešti pa države balkanske zveze, t. j. Jugoslavija, Rumunija, Grčija in Turčija. Prvo skupino vodi Italija, drugo pa Francija. Ker sta se letos januarja Francija in Italija sporazumeli, morajo tudi države, ki so več ali manj od njih odvisne, najti sporazum.

Madžarska je stavila te pogoje: odprava vojaških omejitev, umik jugoslovanske pritožbe proti Madžarski v Zvezi narodov, jamstvo za varstvo madžarskih manjšin in priznanje pravice na revizijo meja. Avstrija pa zahteva odpravo vojaških omejitev in priznanje pravice, da sme poklicati Habsburžane na prestol. Glede odprave vojaških omejitev ne bo težav, saj so jo že zastopniki velesil v Stresi v načelu priznali. Ostali madžarski in avstrijski pogoji pa ostro nasprotujejo naziranjem držav, ki pripadajo Mali in balkanski zvezi. Med obema skupinama posreduje Italija. Po eni strani bosta morala popustiti Avstrija in Madžarska, po drugi strani pa države

Male zveze. Francija po sporazumu z Italijo ni več brezpogojna zagovornica njihovih zahtev.

V Bukarešti pa so zastopniki balkanskih držav povdarili svoje stališče. Pripravljene so sodelovati pri podonavskem in sredozemskem paktu, če jim drugi priznajo njihove zakonite pravice. Nadalje ne soglašajo z oborožitvijo Avstrije in Madžarske in so proti reviziji madžarskih mej in proti vrnitvi Habsburžanov. Vendar so že dober teden na to v eni točki popustili. Jugoslavija je namreč v Ženevi pristala na to, da se zaključi razprava o marsejskem atentatu, čeprav jo Madžarska preiskava nikakor ne more zadovoljiti.

V besedah mir, v dejanjih vojna.

V Evropi se Italija živahno udeležuje vseh pogajanj za organizacijo miru v Podonavju. Toda kaj name-rava doseči s tem? Prosto pot v Abesinijo. V maju je bila napetost med Italijo in Abesinijo že tako velika, da so vsi pričakovali vojno. Francija in Anglija nista posredovali. Italija je namreč zagrozila, da bo izstopila iz Društva narodov, če se bo kdo drugi vtikal v njene zadeve.

Pri tem razpoloženju Italije je razumljivo, da se je Društvo narodov znašlo v neprijetnem položaju, ko so se Abesinci obrnili nanj na pomoč. Če bi ugodilo Italiji, bi izgubilo mnogo na svojem ugledu. In še ves evropski položaj bi se mogel izpremeniti. Če bi pa obsodilo Italijo, bi pa Italija iz Društva narodov izstopila. Poleg Japonske in Nemčije bi se znašla sedaj še Italija, Angliji je pripadla naloga, da prepreči vojno in ustreže Italiji, Abesiniji, Angliji, Franciji in Zvezi narodov. Zelo težka naloga. Sedaj so se tako zmenili, da Italija in Francija pristajata na razsodišče, ki mora do 25. avgusta izdati svojo odločitev glede vseh italijansko-abesinskih vprašanj. Če ta odločitev ne bi zadovoljila Italije ali Abesinije, ali če bi sploh ne moglo priti do odločitve, se bo z italijansko-abesinskim sporom baval jesenski svet Zveze narodov.

Po dosedanjem položaju lahko presodimo, da do sporazuma ne bo prišlo in da bo izbruhnila vojna, ker Italija tako hoče. Samo vprašanje časa je, kdaj. Italija ne kopiči v Afriki svojih čet in orožja le za strah, ampak ima ves načrt podrobno izdelan in pretehtan — za vojno.

V Abesiniji se pokaže pravi obraz fašistične Italije, ki se Evropi dela tako miroljubno. Fašistična Nemčija je druga taka država, ki se dela miroljubno. Hitler je imel v državnem zboru govor, v katerem je razložil osnove nemške zunanje politike. Hitlerjeve izjave niso prinesle nič novega. Navzlic vsem geslom o miru in podobno je v govoru glasen povdarek, da bo Nemčija delala tako, kakor že dela. Kaj pa to pomeni, vemo. Na isti seji nemške vlade, na kateri so odobrili Hitlerjev govor, so namreč sprejeli tudi izvršilni zakon o ureditvi nemške vojske. Hitler je govoril o miru, generali pa pripravljajo vojno.

Povsod volitve.

Notranjo politiko nekaterih držav izpolnjujejo ta mesec volitve. Na Francoskem so imeli občinske volitve pri katerih je prvič nastopilo združeno delavstvo in z njim vsi kmetje, mali obrtniki in drugi, ki so proti fašizmu. Uspeh tega skupnega nastopa ni izostal: antifašisti so dobili v roke 259 občin od 855, med temi nekatere velike občine, kot so Marsej, Dižon, Nant. To mora biti delovnemu ljudstvu po vsem svetu nauk, kako je treba skupno in enotno nastopati.

Na Čehoslovaškem pa so se vršile volitve za državni zbor, pri katerih je nastopilo 16 strank. Nastopata dve fašistični skupini: češka in nemška. Češka fašistična skupina ni napredovala, pač pa je silno napredovala nemška fašistična fronta, ki je zdaj skoraj najmočnejša stranka na Čehoslovaškem. Češkoslovaška je znana kot edina demokratična država v srednji Evropi. Tisti, ki vladajo na Češkem, si niso mogli privoščiti fašizma, ker so narodne manjšine premočne. Vsaka diktatura bi izzvala boj na življenje in smrt med Čehi na eni strani in vsemi manjšinami na drugi strani. Kakor se pa sedaj zdi, bodo Nemci prisilili Čeha v fašizem, česar pa češka država ne bo prenesla.

V kratkem bodo parlamentarne volitve na Grškem. Po udušenem prevratu republikancev bo nastopila samo monarhistična stranka, ki je že izpremenila osnovna načela ustave in volilni zakon v svoj prid. Ta stranka pripravlja proglašitev kraljestva.

Denar za zdravje na vasi.

Kakor je danes svet, je razlika med mestom in vasjo velika. Tehnični napredek se je pojavil v obrtih, katere so živele v mestu. Nekdaj obrtniška proizvodnja je v veliki meri postala strojna, kjer se uporabljata para in elektrika. Poljedelska proizvodnja pa je ostala po večini taka, kakršna je bila. Napredek se je je pri nas v velikem loku ognil. Vas je zato zaostala, napredek se je osredotočil na mesta.

Kar je prinesel napredek človeškemu zdravju, dobiš tako tudi skoro samo v mestu. Kanalizacije (urejenih stranišč z skupnim odtokom) na vasi ni, elektrike veliko manj, vodovodi so redki. Zdravniki v mestu, prav tako bolnice. Kaj je posledica tega?

Radi vsega tega kmet veliko bolj trpi radi boleznimi, kakor mestni človek.

Človek bi sicer pričakoval ravno nasprotno. Na deželi je svež zrak, delo se opravlja v naravi. Toda številke govore drugače. Pri nas v Sloveniji umre na deželi povprečno še enkrat toliko ljudi, kot v mestu. V mestu jih umre na tisoč ljudi deset, na deželi 20. Za škrlatinko umre na sto obolelih podeželskih ljudi pet, v mestu samo eden. Pri davici je pa še hujše. Od sto obolelih podeželskih jih umre deset, v mestu samo eden. Radi tega dobimo tudi največ gluhonemih otrok

na deželi. Gluhonemost je namreč mnogokrat posledica škrlatinke in škrlatinka je, kakor smo videli, na deželi hujša, kakor v mestu. Tudi jetika bolj divja na deželi, kakor v mestu. Na vsakih deset tisoč prebivalcev jih na deželi umre za jetiko dvajset, v mestu trinajst do štirinajst. Največ pri nas umirajo za jetiko v Beli krajini, v Halozah in Prekmurju, torej v popolnoma podeželskih krajih.

To je nekaj podatkov, ki nam govore za nas, kako je vas zapostavljena. Na eno seveda moramo opozoriti. V mestu tudi ni za vse enako preskrbljeno. L. 1931. je bilo n. pr. tudi še v Ljubljani od sto hiš 53 brez kanalizacije, brez vodovoda pa 16 do 17. Ena šestina hiš še nima elektrike. Če potem pogledamo, katere so te hiše, vidimo, da so hiše, v katerih so nagromadeni delavci, mali obrtniki in trgovci. Napredek, ki je prinesel

tovarne, je prinesel tudi razliko med tovarnarjem in delavcem, izrabljanje delavca in umiranje obrtnikov. Kjer pa niso urejena stranišča in vodovod, pa ne more biti zdravja. V kakršnem položaju se nahaja kmet proti meščanu, v takem se nahaja delavec, mali obrtnik in trgovec proti tovarnarju in veletrgovcu.

Še nekaj. *Imamo dober zakon o sanaciji t. j. o ozdravljenju vasi.* V zakonu je določeno, kako naj se grade na vaseh vodovodi, kako urejajo gnojišča i. t. d. *Toda za ta zakon ni denarja.* Država ga ne da. Kmetje morajo zahtevati, da se ta zakon izvaja in da ni tukaj samo za parado. Kmetje morajo zahtevati: *Denarja za zdravje na vasi!*

Delavci, mali obrtniki in trgovci bodo to kmečko zahtevo podprli in postavili svojo: *Zakon in denar za zdravje izrabljenih po mestih.*

Boj irskih kmetov za zemljo.

IRSKA je eden izmed britanskih otokov. Otok je posebno bogat na rekah in jezerih, znan je po svojih zelenih travnikih. Na jugu in zapadu se kmetje v glavnem pečajo z živinorejo, na severu in vzhodu s poljedelstvom. Južni del otoka tvori Svobodno Irsko državo. Severni del otoka, ki se imenuje Ulster, je podložen Veliki Britaniji (Angleški). . . . Nekoč je bil svoboden ves irski otok, na njem so prebivali Kelti. Od leta 1100 naprej pa so Kelte napadali Angleži in se polastili kos za kosom. Leta 1600. je bil ves irski otok njih last, polastili so se zemlje kelt-skih kmetov, ki so na svoji lastni grudi postali kočarji in najemniki. Protestanti Angleži so hoteli katoliškim Ircem vsiliti tudi protestantsko vero. Irci so se neprestano upirali in borili za svojo zemljo, šele leta 1922 se jim je posrečilo doseči samostojno državo, a še to le na južnem delu otoka. V sledečem sestavku bomo pokazali, kako so se irski kmetje borili za svojo zemljo, katero so jim bili odvzeli angleški zavojevalci.

18. stoletje . . . Angleži so se polastili zemlje irskega kmeta. Niso prihajali sami živeti v dolgočasno Irsko: saj so imeli doma na Angleškem lepšo zemljo, bogate gradove, zabave v izobilju. *Oni so samo mozgali iz zaslužnjene zemlje deonar:* leta 1691. jim je *Irška plačala 91.652 funtov, leta 1797 (sto let pozneje) pa že 1.500.000 funtov.* Lahko si predstavljamo, kako je narastlo izmzgavanje in uničevanje kmeta! *Ti angleški veleposestniki* so na svojih nagrabljenih veleposestvih *nastavljali upravitelje*, ki so bili večinoma Angleži, le redko Irci. Upravitelji so bili najhujše pijavke, kar jih je poznal svet. Z največjo strogostjo so pobirali že itak visoko dogovorjeno najemnino. Skrajševali so dogovorjeni rok, kakor se jim je ljubilo in potiskali najemnino navzgor. Od kmetov so zahtevali celo kopico osebnih uslug: konje in vozove, pomoč pri spravljanju upraviteljevega sena, žita in drugih pridelkov. Kolikokrat se je kmetom pokvarilo seno ali žito, ker niso mogli pravočasno spraviti svojih pridelkov domov! To, do kraja izmzgavano kmečko prebivalstvo, se je delilo v tri vrste. V *kočarje*, ki so za visoko najemnino najeli za daljšo dobo kos zemlje in toliko travnika, da so lahko napasli par volov. Najemnino so odplačevali z dnino brez hrane. Za dan so dobivali 4—5 dinarjev; v *najemniške*, ki so za kratko, negotovo dobo za visoke najemnine najemali male kose zemlje in v *dninarje*, ki niso najemali zemlje in so se živeli le z dnino. Veliko večino irskih kmetov so tvorili kočarji.

Vsi pisatelji 18. veka so popisovali bedno življenje kočarjev: „Na sto kmetov niti eden ne more preskrbeti čevljev in nogavic otrokom, ne more več kot dvakrat v letu jesti meso ali piti kaj drugega, kot sirotko in vodo . . .“ „Kmetje jedo samo enkrat na dan, krompir in sirotko . . .“ „Kmetje so napol nagi in sestradani, jedo krompirjeve olupke . . .“ „Koče imajo en sam prostor, zgrajene so iz blata in bičevja, imajo ena sama vrata, ki služijo hkrati kot okno, družina spi na tleh v družbi prašičev, telet in

krav. Edina posoda je lonec za kuhanje krompirja . . .“ Tako so popisovali pisatelji položaj kmetov.

Posledica te revščine je bila lakota. Leta 1740. je okrog 400.000 ljudi umrlo za lakoto, cele župnije so bile opustošene, psi so glodali po poljih trupla, s katerimi so bile ceste kar posute. V eni sami grofiji je umrlo 1000 ljudi. Lakota je razsajala še v letih 1757, 1765, 1770.

Takoj po lakoti 1740. leta je padla druga nadloga nad irskega kmeta. Angleška vlada je ukinita prepoved uvoza za irsko živino, meso in mlečne izdelke. Angleški posestniki zemlje irskih kmetov so takoj zavaljali profite in pričeli izpreminjati polja v travnike, na katerih so gojili živino. Pregnali so z zemlje kmete — najemnike in se polastili še občinskih gmajn. Polja, od katerih je prej živele stotine kmečkih družin, so izpremenili v travnike, katere je lahko oskrbovala peščica pastirjev in govedarjev . . . Kmetje so ostali brez vsakih sredstev za življenje. Prisiljeni so bili pomagati si iz položaja.

Združili so se v tajne kmečke bojne organizacije. Najslavnejša je bila organizacija Belih fantov iz Munsterja. Imenovali so se Bele fante, ker so na svojih nočnih pohodih nosili bele predpasnike, da so spoznali. Beli fantje so se borili z odločnostjo in vztrajnostjo, kakršne so zmožni samo ljudje, katerim gre za obstanek. Podirali so ograje in meje, ki so obdajale stanovanja upraviteljev, pohabljevali živino in zažigali kočje govedarjem, pomakali upravitelje v ter in kurje perje, morili svoje sovražnike. Organizacija Belih fantov se je širila in utrjevala, kmalu je imela v svojem programu vse kmečke zahteve, ki se tičejo prodajanja in kupovanja zemlje, desetine, davkov in preganjanja kmetov z zemlje.

Državna oblast je brez usmiljenja zatirala pravični kmečki pokret upornih kmetov, jih obešala in streljala in izganjala v množicah. Parlament je leta 1776. izglasoval zakon, ki zahteva smrt za vsako osebo, ki bi po dnevu ali po noči streljala, za-

htevala denar, orožje ali strelivo, napadla in poškodovala lastnino katerekoli osebe, vdrla v hišo ali skedenj ter z grožnjami odpirala vrata, smrt za vsako osebo, ki bi drugi pri takem opraviču pomagala, vsaka oseba, ki se je po dnevu ali po noči prikazala z orožjem, je bila zaprta, privezana na steber in bičana.

Na tak grozen način je oblast zatirala kmečki pokret. Niti lasa pa ni skrivila veleposestnikom, ki so kmete preganjali z zemlje in jih izročali smrti.

Da bi čim bolj zatrli kmete, so se združili protestantski in katoliški veleposestniki, ki so si bili do tedaj največji sovražniki. Ko je leta 1762. vlada razpisala 100 funtov na glave 5 voditeljev organizacije Belih fantov, so protestantski veleposestniki pridali 300 funtov za glavnega in po 50 za ostale štiri, katoliški veleposestniki pa so dodali 200 funtov in po 40 za ostale štiri. Vsi naporu oblasti, da bi strla kmečki pokret, niso nič pomagali. 30 let po nastopu so Beli fantje, močnejši kot kdaj prej, izdali svoj manifest v katerem munsterski kmetje zahtevajo odpravo desetine, katero plačujejo protestantski cerkvi — kljub temu, da je bila le ena desetina kmetov protestantske vere. Tudi katoliška duhovščina ni bila boljša od protestantske vere. Tako, da so kmetje na koncu svojega manifesta sklenili, da je najboljša, da se vrnejo v poganstvo.

Leta 1786. so se munsterski kmetje še enkrat zbrali in sprejeli dve resoluciji, v katerih pravijo:]

„Borili se bomo proti našim zatiralcem z vsemi sredstvi, ki so v naših močeh, dokler jih ne bo požrla naša kri ali dokler se glas človečanstva v parlamentu ne bo zavezal za kmeta in olajšal njegovo breme.“

Potrebno je, da vsi se s prisego zavežemo, da prostovoljno ne bomo dali nobenemu protestantskemu ali katoliškemu duhovniku več kot sledi: (slede številke, ki so jih kmetje sami določili).“

Tudi v Ulstru, na severnem delu otoka so se uprli kmetje. Kmetje iz Ulstra so bili potomci vojakov, ki so prišli osvajat Irsko za angleške veleposestnike. Dobili so zemljo v najem in plačevali visoke najemnine: angleški veleposestniki niso podložne

kmete svoje krvi nič manj odirali kot irske. Ko so upravitelji vsako leto pričeli zahtevati večje vsote, so se kmetje strnili in si ustanovili organizacijo „Jeklena srca“. Ta organizacija se je borila proti nenasitnosti upraviteljev, proti cerkvenim desetinam, kričnim davkom in slabim delovnim pogojem. S kmeti so se v tej organizaciji borili tudi delavci, katerim so bila „Jeklena srca“ nekaka strokovna organizacija. Kmetje severne irske so se neorganizirano borili že od leta 1727, ko je izbruhnil prvi organizirani upor v vaseh. A kaj kmalu so ugotovili, „ . . . da bodo brez določene in močne organizacije, ki bo zastopala ljudske interese, upravniki nalagali vedno težja bremena na rame kmetov in jih gnali v vedno večjo in brezupnejšo bedo ter se organizirali v „Jeklena srca“.

Dva dogodka iz bojev ulsterskih kmetov pričata o njih odločnosti. Decembra 1. 1770. je bil v mestu Belfast ujet Douglas, voditelj „Jeklenih src“. Kmetje so se odločili, da voditelja osvobodijo. Po vseh vaseh je bilo plat zvona in klicalo kmete skupaj. Nekaj tisoč jih je odšlo v mesto in zahtevalo, da izpuste voditelja. Vojasvo je že oddalo nekaj strelcev, prav tako kmetje. Po posredovanju nekega človekoljubnega zdravnika je bil Douglas izpuščen in kmetje so zmagovalno odšli.

V grofiji Down je bil neki obubožan plemič zagrizen sovražnik kmetov. Ko je nekoč izvedel, da se bodo odposlanci različnih vasi sestali nekje na polju, je oborožil svoje bande in vjel štiri kmečke odposlance. Zvečer je 2000 besnih kmetov obkolovalo Johnsonovo hišo in zahtevalo, da jim izroči odposlance. Johnson je ukazal streljati na kmete. Boj se je vršil pol ure, nakar je Johnson dvignil belo zastavo, znamenje, da se uda ter komaj odnesel pete. Štirje odposlanci so nato prišli pred sodišče, a sodniki se jih niso upali soditi, ker so se bali ljudske jeze.

Po letu 1772. so se boji polegli. Kmetje so si izvojevali najemniški zakon in druge pravice. Izvojevali so si jih z velikimi žrtvami in v odločnem boju spoznali svojo moč . . .

(Dalje sledi.)

Delavstvo tekstilne tovarne „Triglav“ v Kočevju stavka.

Dopis iz Kočevja v „Ljudski pravici“ z dne 8. marca t. l. je natančno podal bedno stanje delavstva v Kočevju. Po preteku niti treh mesecev so se razmere, v katerih živi naše delavstvo, še mnogo poslabšale. Danes je pač vse nesigurno, vsaj se kaže, kar občuti posebno revno preprosto ljudstvo, na katero hočejo zvaliti vso težo krize, ki so jo sami povzročili s svojim nevzdržnim sistemom izkoriščanja.

Na rudniku so vsled odpora delavstva prenehale šikane od strani nadpaznika, namesto tega pa so dotekale naše rudarje druge dobrote. V času od 16. do zadnjega aprila so delali samo tri šihite in tri četrt taka, da nekateri niso prejeli ob plačilnem dnevu radi odbitkov niti pare, povprečno pa so dobili 17—40 Din. S temi dinarji naj torej 14 dni živi rudar, ki ima ženo in 6 otrok. Navedli bi lahko plačilne liste, toda nočemo nikomur škodovati. Poleg tega ne bi radi, da bi kakega poštenega čitatelja „Ljudske pravice“ zadela kap. To je bilo v drugi polovici aprila. Za naprej ni nikakih izgledov, da bi bilo kaj več šihotov. K sreči so dobili rudarji pred volitvami nekaj tisoč dinarjev

podpore od oblasti. Kaj bo, ko ne bo več volitev in podpor?

Našim brezposelnim tudi sedaj spomladi ne cveto rože. Javnih del je malo ali skoraj nič v primeri s številom brezposelnih. Delavce za javna dela izbira in nadzira neki vpokojevec. Če odločajo tu kake politične ali druge simpatije, ne vemo, oz. nočemo povedati. Treba je več javnih del in boljše plačan, pri katerih bi bili zaposleni vsi brezposelni brez ozira na to, ali so naše ali turške vere. Ker smo ravno pri brezposelnih, naj še omenim, da dela nekaj delavcev na žagi „Lesne industrije“, včasih do trinajst ur dnevno. Zakoni o zaščiti delavstva i „merodajni faktorji“ kje ste?

Do očitnega izbruha delavstva pa so dovedle neznosne razmere v tekstilni tovarni „Triglav“, ki zaposluje še okrog 330 ljudi. Od decembra 1934, ko so bile velike redukcije, je podjetje postopoma odpuščalo delavce in sicer posebno one, ki so kazali nezadovoljnost. Mnoge od odpuščenih bi bilo podjetje lahko obdržalo, ker je med tem sprejelo nekaj novih nezavednih moči. Že tako mižerne plače so se še nadalje zniževale. Sploh je prišlo delavstvo v še

KAKO PA KAJ DOMA? D O P I S I.

Uradni izid volitev v narodno skupščino. Uradni izid volitev je nekoliko drugačen kot prvotno javljeni. Jevtičevi glasovi so nekoliko padli na 1.076.345, Mačkovi narasli na 1.076.345. Ljotič je dobil samo 24 tisoč, dočim Maksimovič 33 tisoč. Zadnja ne pride v skupščino. Vpisanih volilcev je bilo 3.908.313 ter znaša udeležba v celi državi 73,72 procentov, kot pravijo uradni podatki. V Sloveniji je uradno glasovalo samo 46.36. Po tem takem večina Slovencev sploh ni šla volit. Dr. Maček pa ima, upoštevajoč jugoslovanski volilni zakon, samo dva poslance v Sloveniji. Po določbah volilnega zakona pride v parlament 303 Jevtičevih poslancev in 67 Mačkovih. Maček je dobil 37,36 procentov glasov, poslancev pa ima 18 procentov. „Jutro“ od nedelje 26. maja piše v uvodniku: „Seveda se vsa javnost zaveda, da prva srečanja na parlamentarnih tleh ne bodo zelo ljubezniva in pričakovati nam je živahne verifikacijske debate“. (t. j. kreganja zaradi postopanja pri štetju glasov ob volitvah. Op. ur.) Jutro prorokuje to samo za slučaj, če bo opozicija sploh šla v novi parlament.

Izgredi na Hrvaškem. Banska uprava v Zagrebu je izdala poseben razglas, ki zadeva v prvi vrsti hrvatsko ljudstvo. Razglas pravi:

„Ti razdiralni in nasproti državi sovražno razpoloženi činitelji širijo po tisku nam sovražnega inozemstva vesti o mnogih spopadih ljudstva z organi oblasti, pri čemer navajajo primere spopadov samih, število udeležencev in oseb, ki so pri tem trpele, čeprav je znano, da so bili taki spopadi zapeljani ljudi z organi oblasti na treh mestih na področju banovine, in sicer v Gospiču, v Šeminici (okraj zlatarski) in v Kravarskem (okraj velikogoriški). — Dne 6. maja je prišlo v Gospiču pri zoperstavljanju neke skupine kmetov iz Pazarišta, okraja perušiškega, ki so se nahujskani poskušali zoperstaviti orožnikom, ob življenje dvoje oseb. — Dne 11. maja

je v Šeminici napadla skupina kmetov orožniško patroljo ob priliki njegovega predpisanega in pravnega postopanja, pri čemer so orožniki vporabili orožje in je prišel ob življenje en kmet.

„Dne 19. maja so napadli gotovi ljudje nekega človeka radi njegovega dela in glasovanja ob priliki minulih volitev. Orožniki, ki so se službeno nahajali v bližini tega mesta, so na poziv župana in zlostavljenega kmeta po svoji uradni dolžnosti uradovali in pozvali napadalce, da naj se razidejo in da naj bodo mirni. Skupina kmetov, ki je delala nered, je navalila na orožnike s kamenjem, drvini in s streljanjem iz revolverjev. Prišlo je do uporabe orožja. Radi tega je neki orožnik padel ranjen. Dve osebi napadalcev pa sta prišli ob življenje.“

Propad slovenske obrti. Od 1. 1932. neprestano propadajo slovenske trgovine in obrtni obrati. Po poročilu zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani je propadlo od tedaj pa do danes 3372 trgovin in 2935 samostojnih obrti. Skupno torej 6325 obratov. V letošnjem prvem četrtletju je bilo ustavljenih 217 trgovskih, 238 obrtnih in 26 gostilniških obratov. Propadli obrtniki in trgovci so torej povečali vrsti slovenskih brezposelnih. Propadajo predvsem trgovine z živino, (na račun večjih, tovarniških obratov. Za najjasnejši primer služi Prekmurje, kjer je propadlo na desetine klavnic na račun enega veleobrata). Poleg teh propadajo predvsem trgovine s poljskimi pridelki in živili. Delavstvo sicer strada, toda ne more kupovati niti današnjih, izredno cenenih kmečkih produktov. — Napredek po kaže industrija, kjer so bile uvedene štiri fabrike več, kot jih je bilo ustavljenih.

PO SVETU.

Fašistične ječe. Na kongresu hitlerjevskih pravnih je nemški državni tožilec Šefer izjavil, da je v nemških ječah zaprtih okoli 100.000 jetnikov (1913 jih je bilo vsega 30.000).

jasno povedano. Najbolj spontano ga je volilo uradništvo.

A tisti, ki se radujete nad tem dejstvom, namreč zaradi vrnjenih očal, ne veselite se; tudi za vas pride grenak dan. Vsakdo ima takšne majhne neporavnane grehe. Preden pa pride sleherni, bodo na vrsti še večje ribce iz Lendave. In od drugod. Takih je vse polno po naši prelepi domovini.

V našo vas pa je treba sabelj. To je enkrat ena. Brez sabelj se več ne da vladati, s sabljami pa se napravi red v dveh dneh. Zato naj dobi naš preljubi odbornik Ivan sabljo, takisto naj dobi sabljo občinski sel štev. II. Za župana pa ne vem, če si je je želel. Seveda lesene, ker drugače bi moral jaz, ki sem že tako močno oglodan, pobegniti. Je hudo, če se v vasi rodi tak razbojnik, kakor sem jaz. Samo sive lase delam nekaterim vrlim osebam in pa moja družba fantov. A da me ne bi še naprej opravljal, slovesno javljam, da se na politiko čisto nič ne razumem. Tudi na druge stvari se ne razumem. A če kdo ima kakšno staro skrhano sabljo, k nam z njo. Mi jo potrebujemo.

Največ jih je v Prusiji t. j. 64.000, v oni Prusiji ki jo vlada znani g. Göring. Vzdrževanje enega jetnika je stalo državo 1. 1931. 1228 mark letno, a lansko leto so izdali na enega samo 725 mark. Že prej so bile razmere za vse, ki so bili zaprti zaradi svoje borbe proti fašizmu, neznosne, da bodo morali tako popolnoma propasti je jasno. To je najbrž nov način za „likvidiranje“ antifašistov.

Krup v Mandžuriji. Krupove tovarne municije v Esenu so dobile od Japoncev koncesijo za zgraditev velike tovarne municije v Mandžuriji. To je samo uresničevanje japonsko nemškega prijateljstva, ki ima napadalen namen zoper sov. Rusijo.

Delitev zemlje v Mehiki. Prvega maja letos je mehiška vlada po določilih agrarnega zakona razdelila 553.000 hektarjev obdelovalne zemlje. Večina te zemlje se nahaja v mehiški pokrajini Jalisco.

Nemiri v Južni Italiji. Po italijanskem uradnem poročilu je prišlo v Južni Italiji do kmečkih in delavskih nemirov. Tako so v kraju Tricase kmetje demonstrirali pred občino proti nerednostim v kmečkih zadrugah. Karabinjeri (orožniki) in fašistična milica so streljali v kmete. Pri tem je bilo 15 težko ranjenih. Trije od teh so umrli. Nov dokaz kmečkega zadovoljstva v fašistični državi!

Trgovski štrajk. Francoski trgovci so sklenili enodnevni štrajk v znak protesta proti previsokim davkom.

Vse dopisovalce ponovno prosimo, naj pošiljajo dopise na upravo našega lista v Vel. Polano p. Črensovc. Dopisi morajo biti na upravi najkasneje v ponedeljek pred izidom lista.

MOŠNJE NA GORENJSKEM.

Kakor ves svet, tako tudi naša občina, z mnogimi svojimi vasicami ni ostala neprizadeta od gospodarske krize. Pred občinskimi volitvami so bile to tri manjše občine. Po komasaciji občin pa so bile združene vse tri v eno večjo občino.

V letih dobre konjunktore, je pri nas cvetela čevljarstva obrt. Posebno v bivši Ljubenski občini. V Mošenjski in Lešanski občini pa so se največ preživljali z lesno industrijo. Delali so po gozdovih, ali pa prevažali les ter si tako zaslužili za najpotrebnejše za življenje. Kajti le malo je v naši občini posestnikov, ki niso odvisni od zaslužka.

Toda danes ni več nikakega zaslužka. Ljubenski čevljarji pravijo, da jih je rešil od naporega čevljarstva dela „Bata“. Seveda ne davkov, ki so kljub manjši produkciji večji. Gozdne delavce in pa „furmane“ pa zastoj lesne industrije. Če pa je še kaj za voziti, se pa „fura“ po taki ceni, da se komaj toliko zasluži, kolikor stanejo vozovi in konji.

Vse to pa bi še ne bilo tako hudo, če smo ostali brez dela. Saj so ja na svetu ljudje, ki poznajo delo samo po besedi in kljub temu dobro živijo, da, boljše nego oni, ki vedno delajo. Hujše pa je, ko smo ostali tudi brez zaslužka, brez kruha.

V naši občini nas je popolnoma brezposelnih okrog petdeset, od teh jih je nekaj z družinami. Nekaj jih je šlo delat k železnici, kjer so tudi „izvrstno“ plačani (okrog 2 Din na uro). Koliko pa je kmečkih fantov, ki bi tudi prijeli za vsako delo, če bi le bilo.

G. šolski upravitelj N. Prester iz Mošenj pa se je izrazil dne 27. aprila 1935, da v Mošenjski občini sploh ni brezposelnih, dalje, da je bilo nakazanih za našo občino petinštirideset tisoč dinarjev; ker pa v Mošenjski občini ni brezposelnih, je predsednik občine podpora enostavno zavrnil, češ da pri nas brezposelnosti ni.

Tako. Za g. šolskega upravitelja je z gornjo izjavo brezposelnih problem rešen, ter po njegovi izjavi tudi za g. predsednika naše občine.

Mi brezposelni pa najenergičneje protestiramo proti podobnim izjavam, pa bile od katerekoli strani! Nočemo podpor, pač pa hočemo dela in zaslužka. Človeku primerno življenje, katero nam po vseh pravicah tudi gre.

Zavedajte se, delavci in kmetje, da bomo samo, ako bomo složni, kaj dosegli, ter uspešno nastopali proti izjavam različnih gospodov, ki se ne zavedajo, kam spadajo.

Več brezposelnih.

TRBOVLJE.

Iz občinske politike. V dobi, ko vladajo na tukajšnji občini delavski, kmetski in obrt. zastopniki, se po njihovi vednosti dogajajo te-le kaj čudne stvari:

Ko je na razpolago dovolj kvalificiranih brezposelnih moči, je na tukajšnji občini nastavljen človek z red. mes. plačo Din 1700. Ta gospod uživa zraven svoje plače pokojnino Din 1200 mesečno, obenem je tudi posestnik in lastnik gostilne (v drugem kraju), od koder sprejema zapet mes. dohod. Din 1000, njegova družina šteje štiri člane.

Ob vsem tem se že ne bi toliko spodtikali, a ne moremo zamolčati stvari, ki so pač vse obsodbe vredne. Ta gospod je pred 14. dnevi dobil za svojega sina kot brezposelnega izpod 18 let starosti iz bednostnega fonda podporo v znesku Din 500 (sin je odpotoval v podoficirsko šolo). Kaj naj k temu reko brezposelni, onemogli in res podpore potrebni, za katere pa ni denarja; kake korake je k temu povzel soc. referent, kateremu je stvar dobro znana in, ki je pri delavcih zelo natančen!! Želeli bi, da se taki nedostatki že enkrat odpravijo; pozivamo soc. referenta, da se podpora deli onim, ki so podpore res potrebni ne pa dvojnimi zaslužkarjem. Želeli bi pa tudi, da se zaposli take, ki so brezposelni in pomači res potrebni, ne pa da občina zaposluje ljudi, ki so posestniki in še povrh imajo lepo pokojnino. Pozivamo obč. upravo, da v tem pogledu postopa drugače.

— Občan.

VRANSKO-SAVINJ. DOLINA.

Dragi urednik! Prosim Vas, da mi dovolite v listu Lj. pravica malo prostora, da se tudi naš glas nas trepeh delavcev, kmetov in obrtnikov iz savinjske doline sliši.

Kako živi bajtar, že dovolj ve naša javnost potom čitanja Lj. Pravice, tudi večjim kmetom ne gre veliko bolje. Za enkrat o tem ne bomo razpravljali, pač pa hočemo seznaniti svet, kako sijajno plačo ima naš delavec — Savinjan.

V tukajšnji občini — vas Brode, se nahaja podjetje, ki je last g. Stalinoviča Ladota, kjer se izdeluje lupje za pomarančne zaboje (kište). Podjetje zaposluje okrog 40 delavcev, od katerih je zaposlenih 12 žensk; torej spada pod zakan o zaščiti delavcev. Delovni čas v podjetju je 12—14 urnik in ta brez procentov, kar je proti zakonito. Podjetnik krši zakon § 6. Najbolje plačani delavci zaslužijo na uro Din 1.70, reci eden dinar 70 para; ženske se plačuje pri 14 urnem delu na ših Din 7, ostali delavci dobe urne plače (to je večina delavcev) Din 1.10—1.50; o izplačilu procentov za nadurno delo sploh ni govora. — Pri vsem tem pa podjetnik dela s sijajnim let. dobičkom. — Prizadeto delavstvo bode le takrat prisililo podjetje, do upoštevanja zakona in boljših mezd, kadar bo skupno in organizirano.

— Delavec.

TRNJEVA POT DELAVKE.

Z ozirom na zadnji dopis „Ljudske pravice“ o položaju pletilstva se mi zdi potrebno, da na kratko opišem bedo in izkoriščanje izučenih pletilj, delavk in učenk v pletilskih tovarnah.

Do pretkratkom so jemale vse tovarne učenke za 6—10 tednov, narkar je bila vsaka učenka nameščena za „plačo“ reci in piši 4—8 Din na dan. Ker je treba pri drugih obrtih tri letno učno dalo, so delavke trumoma nasedale temu triku tovarnarjev. Tovarnar pa si je s tem zasigural ogromno armado delavk. Kakor hitro pa je bilo delavk več ko dovolj, so tovarnarji enotno znižali že itak mizerne plače tako nizko, da niti za hrano ne zadostuje kje pa je še vse drugo. Ni se toraj čuditi, če so ravno pletilje tako podvržene tuberkulozi.

Sedaj so se osnovala zadruga vseh mogočih imen, ki hočejo upeljati 3 letno učno dobo, z izgovorom, da tako izkoriščanje deklet se mora preprečiti. Me delavke pa vemo, da je to samo nov manever tovarnarjev, kateri si bodo sedaj ustvarili še cenejšo armado delavk, skoroda brezplačni kader suženj, ki jim je prepuščen na milost in nemilost.

TEŽEK UDAREC VINIČARJEV NA GORIČKEM.

Viničarji smo se začeli oglašati v našem listu, to se pravi da se nam strašno hudo godi. Kakor dolgo smo še le malo lahko živeli smo bili tihi in smo delali. Glad in siromaštvo pa sta nas prisilila, da smo začeli malo razmišljati. Do zdaj smo vedno čakali pomoči od gospode. Mnogo so nam obljubljali in nas tolažili, da je drugje hujše, naj samo trpimo in delamo, da bodo boljši časi sami prišli. Pravijo, da penzionisti ves denar požrejo in židi. Mi pa smo mislili, da je drugače. Mali penzionisti so morali celo življenje fejest delati, da zdaj na stara leta lahko živijo. Židov pa je dosti ravnokakšnih siromakov, kakor smo mi, gospoda pa so vsi glih, pa če so židi ali kristjani. Zdaj pa malo z druge strani pogledjmo. Naš gospod ima 8 viničarjev, vseh skupaj nas je 38 težakov, ki vsi vse svoje sile v goričko delo vložimo. Ves dobiček pa ima 1 gospod, ki nič ne dela, ima takšno hišo, kakor grad, avtomobil, ter vsega, kar si človek le lahko misli. Takšnih stvari, ki je tam proč mečejo, mi niti ob največjih praznikih nimamo. Samo si premislite. Vso zimo nismo nič zaslužili, koliko dni pa smo poleteli brez dela. Pri nas ni niti kmetov, da bi si pri njih zemljo odslužili. Kjer pa so kmetje, pa že rajši sami delajo, da jim ni treba delavcev plačati. Pol leta, ko nič ne zaslužimo, bi mogli prespati, prihraniti si za te dni nič ne moremo. Po vojni smo zaslužili na dan 10 Din, potem 8 Din, 7 Din, 6 Din, zdaj pa smo prišli na 5 Din. Naša stanovanja so podobna luknjam. Pa še tako si med letom gospod kaj izmisli in moramo ven iz koč. V eni sobi nas spi po 7, 8, 9 ljudi, kolikor nas pač pri hiši je. Postelji pa sta največ samo 2. Prej smo si lahko vsaj v nedeljo pogače pekli, olje in zabelo smo si kupili, zdaj pa ni niti kuruznega kruha vedno pri

hrani. Če pa pride bolezen, je najboljše, če bolnik takoj umre. Doktor napiše recept, zdravil si kupiti ne moremo, s koruzno moko in šalato pa bi se moralo zdravje pricoprati. Doma nas ostaja čedalje več, mladina se ne more ženiti, nezakonske dece je vedno več, jesti pa vsi moramo. Pravijo, da si ne znamo gospodariti. Orodje si moramo sami kupiti, motika stane 30-33 Din, 5 dni dela ni niti za motiko zadosti. Na mesec zaslužimo z vražjim delom 144 Din (polovico tednov v letu pa smo brezposelni), kupiti moramo vso hrano. Malim kmetom se godi prav tako, edino kruh imajo, če pa si hočejo kaj kupiti, pa morajo tudi v gorice na delo. Obrtniki imajo malo dela in še to jim slabo plačajo ali pa na dolg. Tesarji so prej zaslužili po 100 Din na dan, potem 50 Din, zdaj pa 12 Din. Tak se godi nam v gorički deželi. Kak se v mestu siromakom godi, smo tudi zvedeli. Naš gospod ima prijatelja, ki ima v Mariboru tovarno. Tam dela nad 100 delavcov. Ves dan težko delajo, pa še komaj živijo. Ves dobiček od težkega dela tolikih ljudi pa ima 1 sam človek. Delavce odpuščajo, pravijo, da stroji bolj poceni delajo. Stroji so za to na svetu, da bi se vsem ljudem boljše godilo, ne pa da enemu debeluharju bogastvo raste, toliko siromakov pa pride ob kruh. Potem pa pravijo, da so stroji krivi, da je toliko brezposelnih, pa ni res, tisti so krivi ki ves dobiček požrejo na račun delavcev.

Čitajte in razširjajte „Ljudsko Pravico“!

Zahtevajte povsod mlevske izdelke

mliinskega podjetja
Kukovec v Ljutomeru

Vsi, ki se zanimate za radio, za gledališče in ljudske odre, za film in lepo čtivo, zahtevajte brezplačno in brezobvezno na ogled eno številko ilustriranega tednika

„NAŠ VAL“

ki prinaša izčrpne radijske programe. — Pišite na naslov „NAŠ VAL“ LJUBLJANA.

Poverjeništvu

„LJUDSKE PRAVICE“

za Ljubljano in okolico
na Vodovodni cesti 40. II.

Knjigarna Kleinmayr & Bamberg

Telefon št. 31-33. LJUBLJANA, Miklošičeva cesta 16.

najstarejša v Jugoslaviji, priporoča svojo bogato zalogo strokovnih in zabavnih knjig v vseh jezikih, kakor tudi muzikalij za petje, klavir in druge instrumente. Knjige in časopise dobavlja iz inozemstva v najkrajšem času. Knjige Ekonomske enote in Male biblioteke na zalogi.

F. HREHORIČ

manufaktura
na veliko
Ljubljana, Tyrševa 28.
Telefon 2404

Trgovina z železino
Schneider & Verovšek
Ljubljana

dobavlja vse v poljedeljsko stroko
spadajoče predmete.
Zahtevajte ponudbe!

PRI NAKUPU

štedi le tisti, ki kupuje blago za obleke in manufakturo sploh pri znani tvrdki

NOVAK - LJUBLJANA,
Kongresni trg 15. pri nunski cerkvi.

za vsako roko primerno pero
pri preloq LJUBLJANA telefon 3456

Knjigarna BREYER ZAGREB

Masarykova 5. Telefon 98-32.
Rč. pošt. št. 38 555

PRIPOROČA

veliko izbiro
NAPREDNE
domače in tuje
LITERATURE

Zahtevajte prospekte!!

Mlinarji!

MLINSKE STROJE
MLINSKE KAMNE za vsakovrstno meljavo,
MLINSKA SITA, svilena in volnena,
Ia GONILNA JERMENA, VOSEK ZA JERMENA
in vse ostale mlinske potrebščine

nudi po solidnih cenah

BRCAR & COMP.,
LJUBLJANA, Kolodvorska 35.

DEŽNIKE NOGAVICE

na drobno in na debelo
kupite najugodnejše
v tovarni

JOSIP VIDMAR

LJUBLJANA

Pred Škofijo 19
podruž.: Prešernova ul. 20

BEOGRAD

Kralja Milana 13

ZAGREB

Jurišičeva ul. 8

Trgovci, ki želijo, da jih obiše naš potnik ter jim razkaže kolekcijo domačih Simesovih britvic, naj blagovoljivo javiti svoj naslov na glavno zastopstvo S I M E S U za Slovenijo, LJUBLJANA, VII., Kamniška ul. 25.

TRI VAŽNE KNJIGE

NOVITETE ZALOŽBE HRAM.

Miško Kranjec: „OS ŽIVLJENJA“.

Ta roman našega prekmurskega rojaka je bil nagrajen s Prešernovo literarno nagrado za leto 1935 in je ravnokar izšel.

Maksim Gorkij: „MATI“, socijalni roman.

V tem romanu je veliki ruski sodobni pisatelj strnil vse umetniške in pisateljske vrline svojega peresa.

Branimir Ćosić: „POKOŠENO POLJE“.

Roman povojnega Beograda.

Naslovite naročilo na:

„Založba Hram“

Ljubljana

Poštni predal 363.

PUCH

chrom. kolesa

na ugodna mesečna odplačila
pri

IGN. VOK

LJUBLJANA, Tavčarjeva ul. 7

Podružnice: Kranj, Novo mesto,
Celje: Miklošičeva 2

PFÄFF

šivalnih strojev